

ŞEYH GALİB'İN ŞERH-İ CEZİRE-İ MESNEVİ'SİNE DAİR BAZI TESPİTLER**Yusuf BABÜR*****Öz**

Mesnevi-i Manevi müellifi Mevlana Celaleddin-i Rumi (öl. 1273), özellikle Anadolu coğrafyasında yüzyıllar boyunca etkisini hissettirmiştir. Manevi nasihatlerini temsilî hikâyelerle ve Fars diliyle aktarmış olması dolayısıyla Türkçenin konuşulduğu Anadolu'da, Mevlana'nın *Mesnevi*'sinin tercüme ve şerh edilmesi ihtiyacı hâsıl olmuştur. Bu sebeple pek çok ilim erbabı ve Mevlevî şeyhi, *Mesnevi* üzerinde tercüme ve şerh çalışmaları yapmıştır. Bu çalışmalardan biri de Mevlevî şeyhlerinden olan Yenicevardarlı Sinaneddin Yusuf-ı Sineçak (öl. 1546) tarafından kaleme alınmıştır. *Mesnevi*'den seçilmiş tevhid içerikli beyitleri ihtiva eden, Sineçak'a ait *Cezire-i Mesnevi* adındaki bu eser, Mevleviler arasında rağbet görmüştür. Öyleki *Cezire-i Mesnevi*'ye pek çok şerhler yazılmıştır. *Cezire-i Mesnevi* şerhlerinin en meşhurunu ise Şeyh Galib (öl. 1799) yapmış ve bu çalışmasına *Şerh-i Cezire-i Mesnevi* adını vermiştir. Ancak *Şerh-i Cezire-i Mesnevi* hakkında bilgi veren bazı kaynaklar, bu eser hakkında birtakım yanlışlıklara düşmektedirler. Bu yazıyla yanlışlığın nedeni tespit edilmeye çalışılmış ve bu eser hakkındaki doğru bilgi verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Mevlana ve Mesnevi, Şeyh Galib, Şerh, Şerh-i Cezire-i Mesnevi.

SOME DETERMINATIONS ON ŞEYH GALİB'S ŞERH-I CEZİRE-I MESNEVI**Abstract**

The writer of *Mesnevi-i Manevi* Mevlana Celaleddin-i Rumi (d. 1273), influenced particularly Anatolian geography through the centuries. *Mesnevi* was required to be translated and annotated in Anatolia where Turkish is spoken, for the reason that Mevlana narrated his moral advices with imaginative stories and by using Persian language. Therefore many cognoscenti of science and Mevlevi sheikhs studied on translation and annotation of *Mesnevi*. One of these studies was written by Sinaneddin Yusuf-ı Sineçak (d. 1546) from Yenicevardar who was one of the Mevlevi sheikhs. *Cezire-i Mesnevi* of Sineçak which comprises tawhid oriented couplets selected from *Mesnevi* gained recognition among Mevlevi sheikhs. Moreover, many annotations were written for *Cezire-i Mesnevi*. The most celebrated annotation of *Cezire-i Mesnevi* was written by Şeyh Galib (d. 1799) and named his work as *Şerh-i Cezire-i Mesnevi*. However some sources which inform about *Şerh-i Cezire-i Mesnevi* make some mistakes about this work. In this article, the reason of these mistakes is tried to be determined and right information is confirmed.

Keywords: Mawlana and Masnavi, Sheikh Galib, annotation, Şerh-i Cezire-i Masnavi.

* Arş. Gör.; Erzincan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, yusuf_babur@hotmail.com.

Giriş

Açma, yarma, açıklama, izah etme, genişletme manalarına gelen şerh; “temelde et ve benzeri bir şeyi yaymak, genişletmek veya açmak anlamındadır. Göğsü ilahi bir nurla, yüce Allah’tan gelen bir sekinetle ve yine O’ndan gelen bir ruhla yayma, genişletme ve açma anlamı da buradan gelir” (İsfehâni, 2010, s. 793). Bu manayı ihtiva eden sureler de mevcuttur.¹ Edebî manada şerh; “bir ibareyi veya eseri açıklama, açım-lama” (Devellioğlu, 2012, s. 1157) ve “bir kitabın ibaresini yine o lisan-da veya bir lisan-ı aherde tafsil ve izah ederek müşkilatını açma, bir kitabın ibaresini kelime kelime açıp izah ederek yazılan kitap” (Sami, 1317, s. 773) gibi ifadelerle tanımlanmıştır. Kuran’ı açıklamak ve daha da anlaşılır kılmak için yapılan tefsir çalışmaları, bu bağlamda edebî şerh geleneğinin de temellerini oluşturur. Tefsir dışında, özellikle Osmanlı medrese geleneğinde okutulan kitapların çoğu Arapça ve Farsça asıllı kitapların ya da önceki dönemlerde kaleme alınmış Türkçe eserlerin şerhidir. *Fütuhat*, *Füsus*, *Cami*, *Kanun*, *Şifa*, *Beyzavi*, *Mişkat*, *Dürer*, *Sadru’ş-şeria*, *Bostan*, *Gülistan* vb. gibi adlarla bilinen muhtelif kitaplar ve bunların şerhleri, medreselerde okutulmaktaydı. Bu, Osmanlı medeniyetinin şerh geleneğine uzak olmadığına göstergesi sayılmalıdır.

Şerh geleneği, yenileşme dönemi Osmanlı edebiyatında ve Cumhuriyet dönemi akademik çalışmalarında da kendini göstermiştir. Özellikle klasik Türk edebiyatı mahsülleri şerh edilmiştir. Üniversitelerde “Şerh-i Mutûn” olarak adlandırılan derslerde, metinlerin şerh edilmesi usulü uygulamalı olarak ele alınmıştır. Bu konuda Ali Nihat Tarlan ve şerh-i mutûn profesörü olarak bilinen Ferit Kam unutulmamalıdır.² Şerh geleneği, günümüze kadar gelmiştir ve metinlerin daha iyi anlaşılması için gereklidir.

Türk edebiyatındaki şerh geleneği içinde Mevlana Celaleddin-i Rumi’ye (öl. 1273) ait *Mesnevi-i Manevi* şerhlerinin ayrı bir yeri vardır. Tespit edilebildiği kadarıyla *Mesnevi* üzerinde yaklaşık 26 Türkçe tercüme, 50 civarında tam veya kısmi şerh çalışması yapılmıştır.³ Ayrıca *Mesnevi*, Arap, Fars, Urdu, Hint, İngiliz, Alman, Fransız, İspanyol ve İtalyan dillerine tercüme edilmiştir. Şerhlerin bir kısmı *Mesnevi*’den sadece birkaç beytin ya da seçilmiş beyitlerin şerhini ihtiva ederken bir kısmı *Mesnevi*’nin tamamının şerhini ihtiva etmektedir. Türk edebiyatında

¹ “Biz kalbini aç(ıp ferahlat)madık mı?” (İnşirah/1), “Öyleyse Rabbinden (gelen) bir ışıkla aydınlansın diye, Allah’ın kalbini kendisine tam teslimiyet arzusuyla genişlettiği kimse (kalbi kör ve sağır olanla bir) olur mu? Kalpleri Allah’ı anmaya karşı katlaşmış olanların vay haline! Onlar apaçık bir sapıklık içindedirler!” (Zümer/22); Muhammed Esed (2002). Kuran Mesajı Meal-Tefsir (çev. Cahit Koytak-Ahmet Ertürk), İşaret Yayınları, İstanbul.

² Ferit Kam ve onun şerh metodu için bk. Halil Çeltik (2008). *Ömer Ferit Kam-asar-ı edebiye tedkikatı (divan şiirinin dünyasına giriş)*. Ankara: Birleşik Yayınları

³ Ayrıntılı bilgi için bk. Şener Demirel (2007). Mesnevi’nin Türkçe şerhleri üzerine bir literatür çalışması. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C 5, S 10, 2007, s. 469-504

tespit edilen ilk *Mesnevi* şerhi 15. yüzyılın pek bilinmeyen bir şairi olan İbrahim Bey tarafından yapılmış küçük bir çalışmadır. İbrahim Bey, *Mesnevi*'den alınmış on yedi hikâyenin tercüme ve açıklamasını yapmıştır. Bu şekliyle bu çalışmaya *Mesnevi*'nin ilk şerhi demek yanlış olmayacaktır (Duman, 1996, s. 74-78). Yine 15. yüzyıl şairlerinden olan Muini, *Mesnevi-i Muradiyye*⁴ adıyla *Mesnevi*'ye şerh yazmıştır. Ankaravi İsmail Rusuhi (öl. 1631) *Mesnevi*'nin tamamını şerh eden ilk şarihtir. (Bankır, 2004, s. 11) Ankaravi şerhi, şerhler içinde gerçekten en dikkat çekici olanlardan biridir. Şerhini Kuran-ı Kerim, hadis-i şerifler, tefsirler ve *Mesnevi*'nin kendisinden oluşan çok zengin bir kaynakçayla temellendirerek gerçekleştirmesi, çoğu zaman tasavvufi içerik arz eden açıklamalara yönelmesi, hem kendi döneminde hem de daha sonraki dönemlerde etkisini devam ettirmesine vesile olmuştur (Demirel, 2007, s. 485). 20. yüzyılın en bilinen tercüme ve şerhleri ise Ahmed Avni Konuk, Tahir Olgun, Veled Çelebi İzbudak ve Abdülbaki Gölpınarlı tarafından yapılmıştır. Bu son şerhler *Mesnevi*'nin tamamını kapsamaktadır⁵.

Yine *Mesnevi*'den seçilmiş beyitleri ihtiva eden *Cezire-i Mesnevi* adlı meşhur eser, XVI. yüzyılın ünlü Mevlevi şairlerinden biri olan Yenicevardarlı Sinaneddin Yusuf-ı Sineçak (öl. 1546) tarafından kaleme alınmıştır. Eserini, *Mesnevi*'den 366 beyit seçerek meydana getirmiştir. Yusuf-ı Sineçak, Mevlana'nın eseri oldukça hacimli olduğundan "böyle bir eseri herkes kolayca okuyamaz ve anlayamaz" düşüncesiyle kendi seçtiği 366 beyti ele almıştır. İnsanların faydalanması ve Manevi feyiz alması için her gün bir beyit okunmasını amaçlayarak böyle bir yola giren Yusuf-ı Sineçak, beyitleri seçerken aralarında anlam bakımından ilgili olan ve tevhit içerikli beyitleri esas almıştır. Yusuf-ı Sineçak *Cezire-i Mesnevi* adını, Mevlana'nın *Mesnevi*'sindeki:

کر شدی عطشان بحر معنوی فرجه بی کن در جزیره مثنوی⁶

beytinden almıştır. *Cezire-i Mesnevi*, yazıldığı tarihten itibaren Mevleviler arasında çok beğenilmiş, ona çeşitli şerhler yazılmıştır. Şeyh-i Ekber'in *Fütuhat* ve *Füsus* olarak bilinen eserlerini de şerh eden (Genç, 2000, s. 348) Şam Mevlevihanesi şeyhi Bağdatlı Mehmed İlmi Dede'nin (öl. 1661) *Şerh-i Cezire-i Mesnevi*'si⁷ (Bu eser, daha sonra Abdullah-ı Bosnavi

⁴ Eser üzerine yapılan çalışma: Kemal Yavuz (2007). *Muini-Mesnevi-i Muradiyye*, Konya: S.Ü. Mevlana Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

⁵ Tahir Olgun'un şerhi yarım kalmışsa da, Şefik Can tarafından tamamlanmıştır.

⁶ "Eğer mana denizine susamışsan, Cezire-i Mesnevi'den (Mesnevi adası) (o denize) bir ark aç." *Mesnevi-i Ma'nevî*, VI, 925.

⁷ Eser hakkında bk. Hilal Tuğba Mengüç (2005). *İlmi Mehmed Dede'nin Cezire-i Mesnevi Şerhi*. Fatih Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

tarafından, *Cezire-i Mesnevi Şerhi*⁸ adıyla nazmedilmiştir.); Halveti tarikatı halifelerinden Abdülmecid-i Sivasi'nin (öl. 1639) *Şerh-i Ceziretü'l-Mesnevi*'si⁹ ve Cevri İbrahim Çelebi'nin (öl. 1654) *Aynü'l-Füyûz*'u¹⁰; Dal Mehmed Paşa'nın (öl. 1595) *Cezire-i Mesnevi Tercümesi*, Mekni Efendi'nin *Şerh-i Cezire-i Mesnevi*'si bilinenler arasındadır¹¹.

Cezire-i Mesnevi'nin bilinen en meşhur şerhini Şeyh Galib (öl. 1799) yapmış ve bu çalışmasına *Şerh-i Cezire-i Mesnevi* adını vermiştir. Şeyh Galib, Dede Efendi'nin teşvikleriyle böyle bir çalışma yaptığını belirtir. Şârih, *Şerh-i Cezire-i Mesnevi*'sinde Farsça beyitleri kelime veya terkip hâlinde tercüme ettikten sonra beyitlerin açıklamasına geçmiştir. Şerh esnasında ayet ve hadislerden iktibaslar yapmıştır (Karabey vd., 2007, s. XXIX-XXX).

Esrar Dede, *Tezkire-i Şuara-yı Mevleviyye* adlı eserinde; Şeyh Galib'in, Sütlüce'de Yusuf-ı Sineçak'ın türbesinin yakınında bir evde inzivaya çekilip 1204 yılında Sineçak'a ait *Cezire-i Mesnevi*'yi şerh ettiğini ve her satırının ileriden de ileri seviyede ifadeler içerdiğini bildirir. (Genç, 2000, s. 381-382) Tezkirede, Yusuf-ı Sineçak'ın ya da Şeyh Galib'in eserinin beyit sayısından bahsedilmez.

Şeyh Galib'in *Şerh-i Cezire-i Mesnevi*'si üzerine 1996 yılında, eserin beş ayrı nüshasını karşılaştırarak ilmî bir neşir yapan Turgut Karabey, Mehmet Vanlıoğlu ve Mehmet Atalay, tenkitli metin ışığında bahsedilen eser hakkında yukarıda geçen doğru bilgileri ortaya koymuşlardır.

Tenkitli metni neşredilen *Şerh-i Cezire-i Mesnevi*'de, Şeyh Galib kendi eseri için:

“...Hazret-i Yusuf-ı Sineçak-ı Mevlevi'nin altı cild kitâb-ı Mesnevi-yi Şerîf'ten üç yüz altmış altı beyit intihâb ve birbirine merbut kelâm-ı vâhid hükmünde cem' buyurdıkları Ceziretü'l-Mesnevi nâm te'lif-i latîfleri nihâde-i pîş-i nazâr kılınıp hasbe'l-isti'dâd ol zülâl-i irfândan sîr-âb ve nihâl-i âmâlim neşv ü nemâ-yâb olduğunun semeresi olarak...” (Karabey vd., 2007, s. 4).

⁸ Eser üzerine yapılan çalışma; Mehmet Malik Bankır (2004). *Abdullah Bosnavi-Şerh-i Cezire-i Mesnevi (Metin-İnceleme-Sözlük)*. İstanbul: İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

⁹ Ayrıntılı bilgi için bk. Cengiz Gündoğdu (2005). Mevlana'nın Mesnevi'sinde Mânâ Dili, Mesnevi'nin Türkçeye Şerh Geleneği ve Bu Bağlamda Halvetî Şeyhi Abdülmecid-i Sivasi'nin Mesnevi Üzerine Çalışmaları. *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, Ankara, Yıl 6, Sayı 14, ss. 121-148

¹⁰ Eser için bk. Selahaddin Hidayetoğlu (1986). *Aynü'l-Füyûz-Cezîre-i Mesnevi'nin Manzum Şerhi-Cevri İbrahim Çelebi*. Konya: S. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

¹¹ Konuyla alakalı daha ayrıntılı bilgi için Demirel, Güleç ve Topal'ın makalelerine bakılabilir.

İfadeleriyle Yusuf-ı Sineçak ve *Cezire-i Mesnevi* hakkında malumat vermektedir. İfadelerin devamında ise Şeyh Galib, Sineçak tarafından seçilen manzum kısımların *Mesnevi* denizinin dalgıçları için değil de Mevleviliği ve *Mesnevi*'yi yeni tanımaya başlayanların istifadesine sunduğunu beyan eder. Ancak Şeyh Galib'in bu meşhur eseri hakkında çeşitli kitap ve edebiyat tarihlerinde verilen bilgiler, bir takım yanlışlar içermektedir. Bu kitaptan bahseden bazı eserler, asıl kaynağa başvurmadıkları için bu hataları olduğu gibi tekrar etmektedirler. Mesela Nihad Sami Banarlı, Galib'in *Divan*'ı ve *Hüsn ü Aşk*'ı hakkındaki açıklamalarından sonra adı geçen eser için

“Galib Dede'nin, bunlardan başka *Şerh-i Cezire-i Mesnevi* ve *Es-Sohbetü's-Sâfiyye* adlı iki eseri daha vardır. Bunlardan birisi Yusuf-ı Sineçak'ın *Cezire-i Mesnevi* adlı eserinin şerhidir. *Cezire-i Mesnevi*, Mevlana Celaleddin'in *Mesnevi*'sinin her cildinden yüzer beyit seçilerek tertiplenmiş bir eserdir” (Banarlı, 2004, s. 778).

bilgisini verir; ancak verilen bu bilgi, Galib'in kendi verdiği bilgilerle uyuşmamaktadır.

Abdülbaki Gölpınarlı *Şerh-i Cezire-i Mesnevi* için:

“İlmiyyedeyken tasavvuf yoluna girip Gülşenî, sonra da Mevlevî olan ve şair Hayretî'nin kardeşi bulunan Edirne Mevlevihanesinde şeyh iken bir vakıf meselesi yüzünden şeyhliği bırakıp İstanbul'a gelen, Sütlüce'de münzevi bir halde yaşayıp H. 953'te (1546) vefat eden Yusuf-ı Sineçak'ın *Mesnevi*'nin altı cildinden mevzu' ve mana bakımından uygun yüzer beyit seçerek altı bölüm olmak üzere tertib ettiği, baş tarafı doksan dokuz beyitlik *Mesnevi* tarzında ve *Mesnevi* vezninde bir başlangıç, sona beş beyitlik bir bitim bölümü eklediği *Cezire-i Mesnevi*'sinin şerhidir. Galib, *Cezire-i Mesnevi*'yi 1024 Recebinden sonra (1789) ve Kulekapısı dergâhına şeyh olmadan önce Sütlüce'deki evinde şerh etmiştir (Gölpınarlı, 1971, s. IV).”

der ancak kaynak göstermez.

Büyük Türk Klasikleri'nde, konuyla alakalı olarak “Eser, tanınmış Mevlevî şairlerinden Sütlücede gömülü olan Yusuf Sineçak'ın, *Mesnevi*'nin her cildinden aynı konuda seçtiği 100'er beytin başına 99 ve sonuna beş beyit ekleyerek meydana getirdiği 704 beyitli *Cezire-i Mesnevi*'nin şerhidir.” (*Büyük Türk Klasikleri*, 1988, s. 37-38) ibarelerine yer verilmektedir.

Şeyh Galib üzerine, üniversite öğrencilerinin yararlanması amacıyla kitapçık mahiyetinde bir eser tertip eden merhum Haluk İpekten, *Şerh-i Cezire-i Mesnevi* hakkında:

“Eser, Mevleviler arasında çok sevilen ve saygı duyulan, tanınmış Mevlevi dedelerinden Sütlüce Mevlevi-hânesi şeyhi olan ve orada gömülü bulunan Yusuf Sineçak’ın (öl. 1546) *Cezire-i Mesnevi* adlı eserinin şerhidir. Yusuf, Mevlana’nın *Mesnevi*’sinin her cildinden 100’er beyit seçmiş ve bu 600 beytin başına aynı vezinde 99 ve sonuna 5 beyit ekleyerek 704 beyitlik bir eser meydana getirmiştir. Eseri önce İlmî Dede (öl. 1661) şerh etmiştir. Galib’in *Cezire-i Mesnevi Şerhi* 1790 (1204) yılında Sütlüce’de yapılmıştır. Galib bu şerhi yaparken Yusuf Sineçak ile Manevi yakınlık içinde bulunmak amacıyla Sütlüce’de tekkenin yanında bir eve taşınmıştır. Eserde Farsça bilmeyen Mevlevi dervişleri için önce bilinmeyen Farsça kelimelerin Türkçe karşılıkları verilmiş ve sonra beyitler açıklanmıştır” (İpekten, 2012, s. 23).

diyerek eser hakkında kaynağını belirtmediği bir bilgi vermiştir.

Sonuç ve Tespitler:

Yukarıdaki örneklerde olduğu gibi, Yusuf-ı Sineçak ve Şeyh Galib’in eserleri hakkındaki yanlış bilgi tekrar edilmektedir. Şerhin ihtiva ettiği beyit sayısının yanlış verilmesi söz konusudur. Tenkitli metni yayımlanmış olmasına rağmen eser hakkında bu yanlışın devam etmemesi gerekir. Alanlarında pek çok eksiği dolduran önemli akademik çalışmaların içinde bu yanlışın devam ettirenlerin olması ise onların kullandığı temel bazı kaynak eserlerin verdiği bilgi yanlış dolayısıyladır. İlk edebiyat tarihçilerinin ve Şeyh Galib’den ilk kez bahseden merhum araştırmacıların, eserler ve yazarlar hakkındaki bilgilerin kaynağına gitmemeleri ve bahsettikleri eserleri görmeden bilgi aktarmaları, Galib’in eseri hakkında yanlış ya da eksik bilgi vermelerine neden olmuştur. İlk araştırmacıların bu yanlışın ise onları referans alan günümüz araştırmacılarının bir kısmını yanıltmıştır.

İlk zamanlardan beri, Yusuf-ı Sineçak’a ait *Cezire-i Mesnevi* hakkındaki bilgi, Şahidi İbrahim Dede’nin (öl. 1550) *Gülşen-i Tevhid* adı eseri hakkındaki bilgiyle karıştırılmıştır. *Cezire-i Mesnevi* hakkındaki bu yanlış, doğal olarak Şeyh Galib’in *Cezire-i Mesnevi* şerhi hakkında yazılanlara da sirayet etmiştir.

Muğla Mevlevihanesi şeyhi Hüdayi Dede’nin oğlu olup 1470’te doğan Şahidi İbrahim Dede (Akbayar-Kahraman, 1996, s. 1560) 1544 yılında yazmış olduğu *Gülşen-i Tevhid* adlı Farsça eserinde, *Mesnevi*’nin her cildinden 100’er beyit seçmiş ve seçtiği her beyti 5 beyitle şerh etmiştir. Yani şair, seçtiği 600 beyti toplam üç bin beyitle şerh etmiş olup, bu eser *Mesnevi*’den 600, Şahidi’nin kendisi tarafından da üç bin beyit yazılarak meydana getirilmiştir. Eser, *Mesnevi*

vezninde ve *Mesnevi* tarzındadır. Bu kitapta, Yusuf Sineçak'ın (öl. 1546) *Cezire-i Mesnevi*'sinin tesiri görülür. (Önkaş, 2011, s. 57) Şahidi Dede'nin eserini *Cezire-i Mesnevi* ile yaklaşık aynı yıllarda yazmış olması ve çalışmasında *Cezire-i Mesnevi* tesiri görülmesi, *Cezire-i Mesnevi* ve *Gülşen-i Tevhid*'in içeriklerinin karıştırılmasına neden olmuş olmalıdır.

Şeyh Galib ve eserleri hakkında bilgi veren kaynaklar, elbette bizim ulaşabildiklerimizle sınırlı değildir. Konu hakkında ulaşılabilen eser ve makaleler incelenmiş olup bir kısmının ihtiva ettiği bilginin doğru olduğu görülmüştür. İncelenen eserlerin bir kısmında *Şerh-i Cezire-i Mesnevi* hakkında bilgi verilmezken güncel bazı eserlerde de yukarıda bahsi geçen yanlışlıklar tekrar edilmektedir. Yazımızdaki maksat ise kıymetli akademisyenlerin yanlış ya da eksiklerini göstermek değildir. Maksadımız, satışta olan, yeni baskıları yapılacak olan ya da yazılacak olan eserlerin baskılarında bu bilgilerin düzeltilmesine vesile olmaktır.

Kaynaklar

- Akbayar Kahraman, N. K. (1996). *Mehmed Süreyya-sicill-i Osmanî*. İstanbul: Kültür Bakanlığı-Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, C. 5.
- Alparslan, A. (1988). *Şeyh Galib*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Arı, A. (2008). *Galib Dede'nin aşk ateşi; Şeyh Galib divanı'nda aşk*. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Aslantürk, M. (1996). *Şerh-i Cezire-i Mesnevi (inceleme-transkripsiyonlu metin-indeks)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, H. (2010). *Cevri divanı'nın tahlili*. Yayımlanmamış doktora tezi, Balıkesir: Balıkesir Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aygün, Ö. (2012). *Abdülhalim Memduh-tarih-i edebiyat-ı Osmaniye*. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Ayvazoğlu, B. (1995). *Şeyh Galib kitabı*. İstanbul: İstanbul BB Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları.
- Ayvazoğlu, B. (2013). *Kuşunun son şarkısı*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Banarlı, N. S. (2004). *Resimli Türk edebiyatı tarihi*. İstanbul: MEB Yayınları, C. II.
- Bankır, M. (2004). *Abdullah Bosnavi-şerh-i Cezire-i Mesnevi (Metin-İnceleme-Sözlük)*. Yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul: İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyük Türk Klasikleri (1988). *(Başlangıçtan günümüze kadar; tarih, antoloji, ansiklopedi)*. İstanbul: Ötüken Yayınları, C. 7.
- Ceylan, Ö. (2007). *Tasavvufî şiir şerhleri*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Ciravoğlu, Ö. (1999). *Türk ve dünya edebiyatı yazarlar sözlüğü*. İstanbul: Özyürek Yayınevi.

- Çeltik H. (2008). *Ömer Ferit Kam-asar-ı edebiyete tedkikatı (Divan Şiirinin Dünyasına Giriş)*. Ankara: Birleşik Yayınları.
- Demirel, Ş. (2007). Mesnevi'nin Türkçe şerhleri üzerine bir literatür çalışması. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 5(10), 469-504.
- Devellioğlu, F. (2012). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lügat (eski ve yeni harflerle)*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Doğan, M. N. (2002). *Şeyh Galib-Hüsn ü Aşk*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Duman, M. (1996). XV. yüzyıl şairlerinden İbrahim Bey. İstanbul: *İlmi Araştırmalar 2*.
- Ece, S. (2012). *Hüsnüne aşk olsun*. Erzurum: Fenomen Yayınları.
- Ergun, S. N. (1935). *Şeyh Galib: hayatı ve eserleri*. İstanbul: Bozkurd Matbaası.
- Esed, M. (2002). *Kur'an mesajı 'meal-tefsir' (Çev. Cahit Koytak-Ahmet Ertürk)*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Genç, İ. (2004). Hüsn ü aşk kahramanı aşk'ın Manevi yolculuğunun retorik boyutu. *Kırıkkale Üniversitesi I. Ulusal Sosyal Bilimler Sempozyumu, Bir Metafor Olarak Yol/Yolculuk*, 9-10 Aralık.
- Genç, İ. (2010). *Örneklerle eski Türk edebiyatı tarihi (klasik dönem)*. İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- Gibb, E.J. W. (1999). *Osmanlı şiir tarihi (Haz. Ali Çavuşoğlu)*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (1971). *Şeyh Galib (seçmeler)*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Güleç, İ. (2004). Türk edebiyatında Cezire-i Mesnevi şerhleri. *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XXIV, 159-179.
- Güleç, İ. (2009). Dağılmış incileri toplamaya yardım etmek: şerh tasnifi meselesine küçük bir katkı. *Turkish Studies*, 4(6). 213-230.
- Gündoğdu, C. (2005). Mevlana'nın Mesnevi'sinde mânâ dili, Mesnevi'nin Türkçeye şerh geleneği ve bu bağlamda halvetî şeyhi Abdulmecid-i Sivâsî'nin Mesnevi üzerine çalışmaları. *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 14, 121-148.
- Halman, T. S. vd. (2007). *Türk edebiyatı tarihi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, IV Cilt.
- Hidayetoğlu, S. (1986). *Aynu'l-füyûz-Cezire-i Mesnevi'nin manzum şerhi-Cevrî İbrahim Çelebi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Konya: Selçuk Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Holbrook, R.V. (2012). *Aşkın okunmaz kıyıları (çev. Erol Köroğlu-Engin Kılıç)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Işık, İ. (2001). *Türkiye yazarlar ansiklopedisi*. Ankara: Uyum Ajans.
- İpekten, H. (2012). *Şeyh Galib hayatı-sanatı-eserleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- İpekten, H.-vd. (1988). *Tezkirelere göre divan edebiyatı isimler sözlüğü*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kabaklı, A. (2012). *Türk edebiyatı*. İstanbul: TEV Yayınları, C.II.
- Kalkışım, M. M. (1994). *Şeyh Galib dîvânı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kalkışım, M. M. (2010). *Şeyh Galib*. DİA, İstanbul: TDV Yayınları, C. 39.
- Kaplan, M. (1977). *Lise 2 edebiyat*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Karaalioğlu, S. A. (1980). *Resimli motifli Türk edebiyatı tarihi*, İstanbul: İnkılap ve Aka Basımevi, C. I.
- Karabey-Atalay, T.-M. (2007). *Şeyh Galib-şerh-i Cezire-i Mesnevi*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Kavaklı, Ş. (2004). *Şeyh Galib divanının dinî ve tasavvufî tahlili*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Bursa: Uludağ Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kocatürk, V. M. (1958). *Şaheserler antolojisi*. Ankara: Buluş Yayınevi.
- Kocatürk, V. M. (1964). *Türk edebiyatı tarihi*. Ankara: Edebiyat Yayınevi.
- Kurnaz, C. (2000). *Muallim Naci-osmanlı şairleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Levent, A. S. (2008). *Türk edebiyatı tarihi*. Ankara: TTK Yayınları.
- Mengi, M. (2011). *Eski Türk edebiyatı tarihi (edebiyat tarihi- metinler)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Mermer, A.-vd (2013). *Eski Türk edebiyatına giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Necatigil, B. (2007). *Edebiyatımızda isimler sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Okay-Ayan, O.-H. (2013). *Şeyh Galib-Hüsn ü Aşk*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Okçu, N. (2011). *Şeyh Galib dîvânı (hayatı, edebî kişiliği, eserleri, şiirlerinin umûmî tahlili)*. Ankara: TDV Yayınları.
- Okçu, N. (2013). *Şeyh Galib dîvânı*. İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Önkaş, N. A. (2011). Osmanlı döneminde Muğlalı şairler. Muğla: *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 53-66.
- Sami, Ş. (1317). *Kamus-ı Türki*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Sinan, B. (2007). Necati Bey ve Şeyh Galib literatürü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 5, Sayı 10 (Ayrı Basım), 565-586.
- Şentürk, A. A. (2009). *Osmanlı şiir antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Şentürk-Kartal, A. A.-A. (2007). *Üniversiteler için eski Türk edebiyatı tarihi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tarlan, A. N. (1939). *Şeyh Galib: hayatı ve şiirleri*. Ankara: Recep Ulusoglu Basımevi.

- Timurtaş, F. K. (2005). *Tarih içinde Türk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tural, S. (2006). *Şahsiyetler ve eserler*. Ankara: Yüce Erek Yayınevi.
- Tülücü, S. (2011). Şeyh Galib hakkında bazı biyografik notlar. Erzurum: *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 36.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi/Devirler, İsimler, Eserler, Terimler (1998). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Türkel, S. (2005). *Şeyh Galib'in bestelenmiş şiirlerinde usûl-vezin ilişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Elazığ: Fırat Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ural, E. (2010). *Şeyh Galib divanı'nın kelime grupları ve dizinli sözlüğü*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya: Sakarya Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünver, M. S. (2011). *Nar-ı aşk (Beyhan Sultan-Şeyh Galib)*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Yavuz, K. (2007). *Muini-Mesnevi-i Muradiyye*. Konya: S.Ü. Mevlana Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.